Приложение № 20 към т. 20

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА X КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по география и икономика в X клас е насочено към придобиване на ключови компетентности чрез овладяване на знания, умения и отношения, свързани с територия, най-близко свързана с живота на ученика − родната страна.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентности	Знания, умения, отношения
География на България	**Оценява географското положение и границите на България.** **Характеризира природните компоненти, природните области в България и оценява техните ресурси.** **Оценява демографската ситуация в България по основни демографски показатели.** **Характеризира селища в България.** **Коментира държавното устройство и управление в България.** **Характеризира стопанството в България.** **Характеризира социално-икономическите райони на планиране в България по алгоритъм.**
Географска информация	**Идентифицира и локализира географски и икономически обекти по карта.** **Интерпретира географска и икономическа информация от различни източници.** **Генерира географска и икономическа информация и я представя в различни форми.**

ПРОЕКТ

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1. Тема **<u>Географско положение и граници на България</u>** **1.1. Географско положение, граници и големина**	Познава видовете географско положение. Определя географското положение на България и мястото й на Балканите, в Европа и света. Разкрива влиянието на географското положение за формиране облика на природата на България и проявлението на една от основните географски закономерности - зоналността. Проследява промените в териториалния обхват на България след 1878 година. Характеризира държавните граници по алгоритъм с помощта на географската карта. Оценява стопанското значение на държавните граници. Интерпретира информация за географското положение и границите на България от различни източници. Представя на картосхема особеностите на държавните граници.	абсолютно географско положение, астрономическо географско положение, относително географско положение
2. Тема **<u>Природна среда на България. Природни компоненти</u>** **2.1. Релеф**	Характеризира специфичните особености на релефа: произход, надморска височина, морфоструктури (Мизийска, Старопланинска – Балканиди, Краищенско-Средногорска, Рило-Родопска), ендогенни релефообразуващи процеси; екзогенни релефообразуващи процеси (денудация, ерозия, абразия, екзарация, окарстяване, дефлация) и типични форми на релефа, образувани от тях (свлачища, речни тераси, меандри, каньоновидни долини; клиф, прибойни ниши (подмоли); плажове, пясъчни коси; циркус, коритовидна долина, повърхностен карст (кари), подземен карст - пещери; скални гъби, льосови плата); закономерности в териториалното разпределение на релефа. Оценява особеностите на релефа в България като	

ПРОЕКТ

	фактор за стопанско развитие. Интерпретира информация за релефа от различни източници на информация.	
2.2. Полезни изкопаеми	Характеризира специфичните особености на полезните изкопаеми: видове, произход, закономерности в териториалното разпределение, находища. Представя на картосхема находища на полезни изкопаеми. Интерпретира информация за полезни изкопаеми от различни източници на информация. Оценява особеностите на полезните изкопаеми в България като фактор за стопанско развитие. Коментира проблеми, свързани с добива на полезни изкопаеми в контекста на устойчивото развитие.	
2.3. Климат	Характеризира специфичните особености на климата: фактори, елементи, климатични области. Разпознава климатична област по климатограма. Оценява особеностите на климата в България като фактор за стопанско развитие. Коментира неблагоприятни климатични явления и екологични проблеми. Интерпретира информация за климата от различни източници на информация.	Исландски циклон Азорски антициклон Средиземноморски циклон Източноевропейски антициклон
2.4. Води	Характеризира специфичните особености на водите: главен вододел, отточни области, подземни и повърхностни води. Характеризира с помощта на карта и хидрограма представителни реки (Огоста, Вит, Осъм, Янтра, Камчия, Велека, Арда, Марица, Искър, Струма, Места). Представя на картосхема представителни реки (Огоста, Вит, Осъм, Янтра, Русенски Лом, Провадийска, Камчия, Ропотамо, Велека, Резовска, Арда, Въча, Тополница, Стряма, Марица, Искър, Струма, Места) и язовири (яз. „Кърджали“, яз. „Студен кладенец“, яз. „Ивайловград“, яз. „Доспат“, яз. „Батак“,	

ПРОЕКТ

	яз. „Александър Стамболийски“, яз. „Копринка“, яз. „Жребчево“). Разпознава река по карта и я съотнася към хидрограма. Интерпретира информация за водите от различни източници. Оценява особеностите на водите в България като фактор за стопанско развитие. Коментира проблеми, свързани с водите в контекста на устойчивото развитие.	
2.5. Почви, растителност и животински свят	Характеризира специфичните особености на почвите: фактори на почвообразуването, типове почви - черноземни (chernozems), сиви горски (лесивирани, luvisols), канелени горски (метаморфни, cambisols), смолници (vertisols), кафяви горски (метаморфни, cambisols), планинско-ливадни (umbrosols), алувиално-ливадни (наносни, fluvisols), хумусно-карбонатни (laptosols, rendzic), жълтоземни (alisols); териториално разпространение; проблеми. Характеризира специфичните особености на растителността и животинския свят. Интерпретира информация за почви, растителност, животински свят от различни източници на информация. Оценява особености на почвите, растителността и животинския свят в България като фактор за стопанско развитие.	Северноевропейска флористична област, Палеоарктична фаунистична област (Европейско-сибирска и Средиземноморска подобласт), Ирано-Туранска област

ПРОЕКТ

3. Тема **<u>Природна среда на България</u>** **<u>Природногеографски области</u>** **3.1. Дунавска равнина**	Характеризира по картографски и графични изображения особености на Дунавската равнина: географско положение и граници, морфохидрографска характеристика, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят. Оценява природноресурсния потенциал на областта. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие; неблагоприятни природни явления. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени територии в областта.	Природногеографски области Природен парк „Русенски Лом“ Природен парк „Шуменско плато“
3.2. Старопланинска област	Характеризира по картографски и графични изображения особености на Старопланинската област: географско положение и граници, морфохидрографска характеристика, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят. Оценява природноресурсния потенциал на областта. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие; неблагоприятни природни явления. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени територии в областта.	морфохидрографска скица Природен парк „Врачански Балкан“ биосферен резерват „Джендема“
3.3. – 3.5. Краищенско-Средногорска област **3.3. Задбалкански котловини**	Характеризира по картографски и графични изображения особености на Задбалканските котловини: географско положение и граници, морфохидрографска характеристика, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят. Оценява природноресурсния потенциал. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие; неблагоприятни природни явления. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени	

ПРОЕКТ

	територии в Задбалканските котловини.	
3.4. Краище	Характеризира по картографски и графични изображения особености на Краището: географско положение и граници, морфохидрографска характеристика, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят. Оценява природноресурсния потенциал. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени територии в Краището.	поддържан резерват „Острица“
3.5. Средногорие	Характеризира по картографски и графични изображения особености на Средногорието: географско положение и граници, морфохидрографска характеристика, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят. Оценява природноресурсния потенциал. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие; неблагоприятни природни явления. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени територии в Средногорието.	
3.6. Тракийско-Странджанска област	Характеризира по картографски и графични изображения особености на Тракийско-Странджанската област: географско положение и граници, морфохидрографска характеристика, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят. Оценява природноресурсния потенциал на областта. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие; неблагоприятни природни явления. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени територии в областта.	резерват „Силкосия“

ПРОЕКТ

	Сравнява Дунавската равнина и Горнотракийската низина.	
3.7. - 3.9. Рило-Родопска област	Характеризира по картографски и графични изображения особености на Рило-Родопската област: географско положение и граници, морфохидрографска характеристика, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят, подялба. Оценява природноресурсния потенциал на областта. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие; неблагоприятни природни явления. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени територии в областта. Сравнява Рила и Пирин.	
3.10. Българско черноморско крайбрежие. Черно море	Характеризира Черно море. Характеризира по картографски и графични изображения особености на Българското черноморско крайбрежие: географско положение и граници, релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, естествена растителност и животински свят; подялба. Оценява природноресурсния потенциал на областта. Коментира проблеми в контекста на идеята за устойчиво развитие; неблагоприятни природни явления. Локализира (назовава и посочва на картата) защитени територии в областта.	Природен парк „Златни пясъци“ резерват „Ропотамо“
4. Тема **<u>Население на България</u>** **4.1. Брой, разпределение и движение на населението**	Оценява демографската ситуация в България по показателите: брой, гъстота, териториално разпределение, движение (естествено и механично). Интерпретира информация за населението от различни източници. Изразява мнение за типични демографски проблеми в България (намаляване на броя на населението, отрицателен естествен прираст, външни миграции). Предлага начини за решаване на проблемите**.**	детска смъртност

ПРОЕКТ

4.2. Структура на населението	Оценява демографската ситуация в България по показател структура на населението (етническа, религиозна, полова, възрастова, образователна, по местоживеене и структура на заетостта). Интерпретира информация за населението от различни източници. Изработва (вкл. чрез използване на ИКТ) полово-възрастова пирамида. Обяснява демографската политика в България. Оценява демографския потенциал на България като фактор за стопанско развитие. Дискутира демографски и социални проблеми, свързани със структурата на населението (демографско остаряване, обезлюдяване). Предлага начини за решаване на проблемите. Изказва мнение по въпроси за етническа и религиозна толерантност.	работна сила трудови ресурси
5. Тема **Селища**	Характеризира типовете селища в България. Познава класификацията на градовете в България по различни признаци: възникване – тракийски, гръцки, римски; брой на жителите - големи, средни, малки; функции - транспортни, туристически. Обяснява особености на урбанизацията в България и нейната пространствена структура. Коментира типични проблеми на селищата в България. Предлага начини за решаването на проблемите. Интерпретира информация за селища от различни източници. Представя в картосхема градове в България.	селищна мрежа
6. Тема **Държавно устройство и управление**	Обяснява държавното устройство на България. Разграничава органите на държавната власт и техните функции. Характеризира административно-териториалното деление на България. Представя в картосхема областните центрове.	

ПРОЕКТ

	Аргументира мнение за ролята на държавната власт от позицията на бъдещ гласоподавател.	
***7. Тема* <u>Стопанство</u>** **7.1. Национално стопанство**	Характеризира съвременното национално стопанство: същност, особености, структура. Обяснява влиянието на факторите (природни, демографски, социално-икономически, научно-технически, екологичен) за формиране на съвременната структура на националното стопанство. Анализира съвременното състояние на стопанството по показателите БВП и национален доход. Интерпретира информация за националното стопанство от различни източници.	обща промишлена продукция
7.2. Първичен сектор – обща характеристика	Характеризира първичния сектор в България (същност, значение, фактори за развитие и териториално разположение, структура) по алгоритъм. Характеризира отрасъл земеделие (значение, особености, фактори за развитие и териториално разположение, структура и проблеми) по алгоритъм. Характеризира отраслите добив на полезни изкопаеми, дърводобив, лов, риболов: значение, проблеми. Интерпретира информация за първичния сектор от различни източници.	обработваема земя използвана земеделска площ агротехнически мероприятия
7.3. Растениевъдство	Характеризира растениевъдството по алгоритъм: значение, особености, фактори за развитие и териториално разположение, структура (зърнени култури – пшеница, царевица, ориз; технически култури – слънчоглед, тютюн, маслодайна роза; зеленчукопроизводство – домати, пипер, картофи; лозарство; овощарство – ябълки, кайсии, праскови, череши, сливи) и проблеми. Интерпретира информация за растениевъдството от различни източници. Представя особеностите в териториалната структура на растениевъдството на картосхема. Аргументира мнение за типични проблеми на	

ПРОЕКТ

	отрасъла. Предлага начини за решаване на проблемите.	
7.4. Животновъдство	Характеризира животновъдството по алгоритъм: значение, особености, фактори за развитие и териториално разположение, структура (говедовъдство, овцевъдство, свиневъдство, птицевъдство) и проблеми. Интерпретира информация за животновъдство от различни източници. Коментира типични проблеми на животновъдството в България. Предлага начини за решаване на проблемите. Решава географски казуси, свързани с проблемите на растениевъдството и/или животновъдството.	
7.5. Вторичен сектор. Енергетика	Характеризира вторичния сектор: същност, значение, фактори за развитие и териториално разположение, структура (енергетика, металургия, машиностроене, химическа промишленост, лека промишленост, хранително-вкусова промишленост) по алгоритъм. Характеризира отрасъл енергетика по алгоритъм. Обосновава териториалното разположение на видовете електроцентрали – ТЕЦ, АЕЦ ВЕЦ. Интерпретира информация за енергетиката от различни източници. Представя териториалното разположение на електроцентрали в България на картосхема. Изразява мнение за типични проблеми на енергетиката. Предлага начини за решаването на проблемите в енергетиката.	техническа инфраструктура топлофикационни електроцентрали кондензационни електроцентрали електропреносна мрежа на България производствен процес

ПРОЕКТ

7.6. Металургия и машиностроене	Характеризира отраслите металургия (черна и цветна металургия) и машиностроене (транспортно, електронно и електротехническо, земеделско машиностроене) по алгоритъм. Интерпретира информация за отраслите от различни източници. Представя центрове на металургията и машиностроенето на картосхема. Дискутира типични проблеми на металургията и машиностроенето в България. Предлага начини за решаване на проблемите в металургията и машиностроенето.	
7.7. Химическа промишленост	Характеризира химическата промишленост (производство на органични продукти - нефтохимия, производство на химични влакна; производство на неорганични продукти - минерални торове, соди); фармацевтична, парфюмерийно-козметична промишленост) по алгоритъм. Интерпретира информация за отрасъла от различни източници. Представя центрове на химическата промишленост на картосхема. Изразява мнение за типични проблеми на химическата промишленост. Предлага начини за решаване на проблемите в химическата промишленост.	
7.8. Лека промишленост	Характеризира леката промишленост: значение, фактори, структура. Характеризира текстилната промишленост по алгоритъм. Характеризира килимарство, кожаро-кожухарска, обувна промишленост: значение, центрове. Интерпретира информация за леката промишленост от различни източници. Представя центрове на текстилната промишленост на картосхема.	

ПРОЕКТ

	Изразява мнение за типични проблеми на отрасъла. Предлага начини за решаване на проблемите в леката промишленост.	
7.9. Хранително-вкусова промишленост	Характеризира отраслите на хранително-вкусова промишленост: значение, фактори за териториално разположение, центрове. Интерпретира информация за хранително-вкусовата промишленост от различни източници. Локализира (назовава и посочва) на картата центрове на хранително-вкусовата промишленост. Представя на картосхема центрове на хранително-вкусовата промишленост. Изразява мнение за типични проблеми на хранително-вкусовата промишленост Предлага начини за решаване на проблемите. Решава географски казуси, свързани с проблемите на вторичния сектор.	
7.10. Третичен сектор. Транспорт	Характеризира третичния сектор в България (същност, значение, фактори, структура) по алгоритъм. Характеризира отрасъл транспорт по алгоритъм. Интерпретира информация за транспорта от различни източници. Локализира (назовава и посочва) на картата автомагистрали, основни железопътни направления, пристанища. Представя основните автомагистрали и железопътни направления на картосхема. Изразява мнение за типични проблеми на транспорта. Предлага начини за решаване на проблемите в транспорта.	
7.11. Туризъм	Характеризира отрасъл туризъм по алгоритъм. Интерпретира информация за отрасъл туризъм от различни източници. Коментира съвременното състояние на туризма в България.	материално-техническа база на туризма вътрешен туризъм

ПРОЕКТ

	Представя на картосхема природни и антропогенни туристически обекти. Представя туристически маршрути в избрани форми: картографски, графични, текстови, вкл. и с използване на ИКТ. Решава географски казуси, свързани с транспорта и/или туризма в България.	
***8. Тема* <u>Регионална география. Райони на планиране</u>** **8.1. – 8.4. Югозападен район**	Дефинира район на планиране. Локализира (посочва, назовава) на картата райони на планиране. Познава алгоритъм за характеризиране на район: оценява географското положение, природноресурсния и демографския потенциал, анализира съвременното състояние на стопанството в района, назовава административните области в района, посочва проблеми. Характеризира Югозападен район по алгоритъм. Характеризира областните центрове. Локализира (посочва, назовава) на картата административните области и областните центрове. Изработва картосхема на транспортна и селищна структура на района.	Благоевград, Кюстендил, Перник, София
8.5 – 8.8. Южен централен район	Характеризира Южния централен район по алгоритъм. Представя специфичните особености на района в избрани форми: картографски, графични, текстови, вкл. с използване на ИКТ. Характеризира областните центрове. Локализира (посочва, назовава) на картата административните области и областните центрове. Представя транспортна и селищна структура на района на картосхема.	Пазарджик, Пловдив, Смолян, Хасково, Кърджали
8.9. - 8.12. Югоизточен район	Характеризира Югоизточния район по алгоритъм. Представя специфичните особености на района в избрани форми: картографски, графични, текстови, вкл. с използване на ИКТ. Характеризира областните центрове.	Стара Загора, Бургас, Сливен, Ямбол

ПРОЕКТ

	Локализира (посочва, назовава) на картата административните области и областните центрове. Представя транспортна и селищна структура на района на картосхема.	
8.13. – 8.16. Североизточен район	Характеризира Североизточния район по алгоритъм. Представя специфичните особености на района в избрани форми: картографски, графични, текстови, вкл. с използване на ИКТ. Характеризира областните центрове. Локализира (посочва, назовава) на картата административните области и областните центрове. Представя транспортната и селищна структура на района на картосхема.	Варна, Добрич, Шумен, Търговище
8.17. – 8.20. Северен централен район	Характеризира Северния централен район по алгоритъм. Представя специфичните особености на района в избрани форми: картографски, графични, текстови, вкл. с използване на ИКТ. Характеризира областните центрове. Локализира (посочва, назовава) на картата административните области и областните центрове. Представя транспортна и селищна структура на района на картосхема.	Русе, Разград, Силистра, Габрово, Велико Търново
8.21. – 8.23. Северозападен район	Характеризира Северозападния район по алгоритъм. Представя специфичните особености на района в избрани форми: картографски, графични, текстови, вкл. с използване на ИКТ. Характеризира областните центрове. Локализира (посочва, назовава) на картата административните области и областните центрове. Представя транспортна и селищна структура на района на картосхема.	Плевен, Ловеч, Враца, Монтана, Видин

ПРОЕКТ

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

За нови знания	60%
За упражнения (дейности)	24%
За преговор	6%
За обобщение	4%
За контролни работи	6%

Допълнителни уточнения за конкретния учебен предмет

Необходимо условие за постигане на целите на обучението по география и икономика в X клас е работа с географската карта, анализиране на климатограма, хидрограма, стълбчеста и кръгова диаграма; представяне на географска информация на контурна карта; изработване на схеми, таблици, постер; съставяне на план-конспект и на кратък текст за: природен компонент, природогеографска област, отрасъл от първичния, вторичния и третичния сектор, район в България; решаване на казуси, изразяване на мнение по географски въпроси; работа с всички елементи на учебника; участие в интерактивни дейности, използване на електронно базирани информационни източници за търсене, събиране, интерпретиране, представяне и обмен на конкретна географска и икономическа информация; използване на ИКТ за създаване и представяне на продукти от изпълнение на конкретна учебна задача; наблюдение в природата и попълване на бланка за наблюдение, изработване на туристически маршрут, анализиране на демографската ситуация в родния край, посещение на ферма/производствено предприятие и изготвяне на научно съобщение за земеделско/промишлено производство, характеристика и представяне в различни форми, вкл. с използване на ИКТ на предприятие в родния край.

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки (от устни и писмени изпитвания, от дейности)	40%
Оценки от контролни работи	30%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	30%

ПРОЕКТ

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности
Компетентности в областта на българския език	Характеризира географски и икономически обекти, процеси и явления. Оценява значението на обекти, процеси, явления. Изразява мнение по географски въпроси. Съставя текст (вкл. есе, научно съобщение, реферат).
Математически компетентности и основни компетентности в природните науки и технологиите	Познава основни понятия, закономерности, процеси и явления. Чете географска карта и анализира различни видове диаграми и други графични изображения. Характеризира географски и икономически обекти, процеси и явления. Дава отговори, основани на доказателства. Оценява значението на обекти, процеси и явления. Изразява мнение по географски въпроси. Попълва бланка при наблюдаване на природни обекти и явления и изработва схеми, таблици и карти.
Дигитална компетентност	Използва електронно базирани информационни източници за търсене, избиране, интерпретиране, представяне и обмен на информация. Създава и представя мултимедийни продукти при изпълнение на конкретна изследователска задача. Използва мултимедийна технология за достъп, съхраняване, създаване, представяне и обмен на информация.
Умения за учене	Общува в учебния процес чрез разбиране и създаване на различни мултимедийни съобщения. Упражнява самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене. Генерира и интерпретира информация от различни източници. Работа с елементите на учебника. Съставя разширен план.
Социални и граждански компетентности	Изразява мнение, коментира географски въпроси. Разумно действа в различни житейски ситуации. Разбира функциите и отговорностите на институциите, които имат отношение към вземането на решения на локално и национално ниво (вкл. политическата и икономическата роля на ЕС). Познава функциите и отговорностите на личности от местното и националното управление, както и политическите партии и тяхната политика. Проявява интерес и съпричастност при решаване на проблеми на локалната общност.
Инициативност и предприемчивост	Познава наличните възможности за бизнес активности и идентифицира подходящи за личностна и професионална реализация. Способност за съвместна дейност и гъвкавост при работа в екип. Проявяване на инициатива.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Посещава защитена местност. Осъзнава необходимостта от опазване на околната среда.

ПРОЕКТ

Ключови компетентности	Междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	**<u>Български език и литература:</u>** Използва знания и развива умения за работа с различни видове текст, както и умения за създаване подробен, сбит и трансформиращ преразказ, план на текст, резюме на текст, изготвя разширен план, съобщение, текст-описание, отговор на въпрос, свързан с житейски проблем или проблеми на природната среда. Използва знания и развива умения за работа с терминологичен речник. Използва библиографска справка.
Общуване на чужди езици	**<u>Чужди езици:</u>** Ползва знания от текстове с географско съдържание, изучавани по чужд език.
Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и технологиите	**<u>Математика:</u>** Математическата компетентност включва в различни степени възможностите да се използват математически методи на мислене (логическо и пространствено мислене), което спомага за използването на пространствени ориентири при работата с модели, схеми и диаграми. Преминава от един вид зададена информация към друг вид. Събира, описва и представя данни по различен начин. Разчита и интерпретира информация от графики, таблици или диаграми. **<u>Технологии и предприемачество:</u>** Изработва скици и чертежи. Планира и реализира проект по зададени критерии. **<u>Биология и здравно образование:</u>** Познава видовото разнообразие в България. Знае механизма на процеса почвообразуване. Познава видове растителност - дървесна, храстова, тревна. Дефинира същността на понятията реликти, ендемити; биосферни резервати, защитени територии, национални паркове. Извършва наблюдения на обекти в природата. **<u>Химия и опазване на околната среда:</u>** Познава основни замърсители на атмосферата и почвите в България. Познава механизма на природните процеси почвообразуване и окарстяване, както и технологичния процес на отраслите металургия и химическа промишленост. **<u>Физика и астрономия:</u>** Характеризира типични за България природни рискове (земетресения), епицентър, хипоцентър; механизъм на формиране на времето в страната; производство и пренос на електроенергия.
Дигитална компетентност	**<u>Информационни технологии:</u>** Създава, обработва и съхранява графична, текстова, звукова информация и ги комбинира. Използва компютърни програми за работа с текст, графика, звук, видео, електронни таблици, презентации и тяхното комбиниране. Използва и работи с мултимедийна информация.

ПРОЕКТ

Умения за учене	**<u>Български език и литература и информационни технологии:</u>** Развива основни умения като езикова и дигитална грамотност.
Социални и граждански компетентности	**<u>История и цивилизации, философия:</u>** Историческа обосновка на промените в териториалния обхват на България (Санстефански, Букурещки, Ньойски, Парижки; Решение на Берлински конгрес; Документ за Съединението; Крайовска спогодба). Използва и затвърждава понятията за население, етнос, нация. Използва знания за възникване и развитие на селищата. Използва и задълбочава знания за исторически, политически, религиозни предпоставки за развитието на съвременното стопанство, явления и процеси в обществото, задълбочава разбирането за хронологизъм и холистичност в развитието на системата природа-общество-стопанство. Развива критическо мислене и рационална аргументация. Развива умения за работа в екип. Развива умения за аргументирано вземане на решения, за решаване на проблеми. Развива нагласа за етническа и културна толерантност и диалог. **<u>Български език и литература:</u>** Умее да изслушва и да сравнява различни гледни точки при участие в диалог и в дискусия, проявява толерантност при оспорване на мнение, различно от своето. **<u>Философия:</u>** Възприема равенството между хората по рождение и по закон; гражданска активност. **<u>Български език и литература, информационни технологии, технологии и предприемачество:</u>** Изгражда умения за работа в екип. **<u>Информационни технологии:</u>** Познава и спазва правилата за безопасна работа с компютър, уважава правото на интелектуална собственост.
Инициативност и предприемчивост	**<u>Биология и здравно образование:</u>** Подкрепя дейности, насочени към опазване на околната среда.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	**<u>Физическо възпитание и спорт:</u>** Знае и прилага мерки за опазване на природата. **<u>Биология и здравно образование:</u>** Познава същността и значението на устойчивото развитие за човечеството. Прогнозира резултати от въздействия на човека върху природата. Описва и илюстрира с примери биоразнообразието и защитените природни обекти в България.

ПРОЕКТ